

انتخابات اوکراین؛ اهمیت و آثار داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۱۳۷۰۳

خردادماه ۱۳۹۳

دفتر: مطالعات سیاسی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	معرفی نیروهای اصلی حاضر در صحنه سیاسی اوکراین
۴	انتخابات اوکراین و نگاه بازیگران خارجی
۸	نتیجه انتخابات و آینده داخلی اوکراین
۱۱	تأثیرات بین‌المللی انتخابات اوکراین
۱۸	نتیجه‌گیری
۲۰	منابع و مآخذ

انتخابات اوکراین؛ اهمیت و آثار داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی

چکیده

بعد از خروج یانوکوویچ از اوکراین تحولات این کشور هر روز ابعاد تازه‌ای یافت و به‌طور کلی غیرقابل پیش‌بینی شد. زمانی که دولت موقت اوکراین بر سر کار آمد کمتر کسی تصور می‌کرد که این جریان به جدا شدن بخشی از سرزمین اوکراین و پیوستن آن به روسیه منجر شود، اما برگزاری همه‌پرسی در کریمه و رأی بالای مردم این منطقه موجب الحاق آن به روسیه شد. در حال حاضر مهمترین مسئله در مورد اوکراین نتایج انتخابات ریاست‌جمهوری این کشور در روز ۲۵ می و نیز شرایط شهرهای اشغالی ازسوی مخالفان است.

پروشنکو؛ رئیس‌جمهور جدید اعلام کرده که الحاق کریمه را به رسمیت نمی‌شناسد و درصدد مذاکره با مخالفان و حل اختلافات است، اما از آنجا که قانون اساسی جدیدی طراحی نشده تا حقوق جدید ساکنان شرق را به رسمیت بشناسد مشخص نیست روش وی تا چه حد کارآمد باشد. برای حل این مسئله دو روش وجود دارد: نخست آنکه با توجه به عقب‌نشینی نسبی روسیه و پیشروی بیشتر نیروهای دولتی ممکن است دولت حملات گسترده‌ای را برای ورود به این مناطق صورت دهد. اما احتمال دیگر آن است که دولت از طریق مذاکره با روسیه و اعطای برخی اختیارات محدودتر از فدرالیسم تلاش کند به بحران شش ماهه خاتمه دهد.

در عرصه داخلی نیز دولت جدید با مشکلاتی مواجه است. مهمترین عامل پیروزی پروشنکو در انتخابات، خستگی اوکراین از شش ماه آشفتگی سیاسی بود که این کشور را در آستانه ورشکستگی، تجزیه و جنگ داخلی قرار داده است. بنابراین تیموشنکو رقیب پروشنکو که آرای بسیار کمتری از وی کسب کرده، از همکاری با دولت جدید سخن گفته است، اما از آنجا که در پارلمان اکثریت کرسی‌ها در حال حاضر در دست حزب سرزمین پدری؛ متعلق به یولیا تیموشنکو است و نخست‌وزیر آرسنی یاسنیوک نیز از این حزب است، دیر یا زود درگیری داخلی بر سر کسب قدرت آغاز خواهد شد، زیرا پروشنکو وعده برگزاری انتخابات پارلمانی پیش از موعد و بعد از حل بحران در مناطق شرقی را داده و این خود می‌تواند مقدمه آغاز بی‌ثباتی دیگری در اوکراین باشد.

در عین حال واکنش غرب به انتخابات نیز مبهم است. اگرچه آمریکا و اروپا از برگزاری انتخابات و نتایج آن حمایت کرده‌اند، اما با توجه به بحران درونی اتحادیه اروپا و نتایج غیرمنتظره انتخابات پارلمان اروپا این اتحادیه درگیر مشکلات داخلی خود خواهد بود و آمریکا و اعضای ناتو بیشتر با هدف تحت فشار قرار دادن روسیه از ابزار ناتو استفاده خواهند کرد و نه عضویت اوکراین در اتحادیه اروپا.

مقدمه

بحران اوکراین که از نوامبر ۲۰۱۳ آغاز شده است، با برکناری ویکتور یانوکوویچ؛ رئیس‌جمهور سابق اوکراین و خروج وی از کشور و متعاقب آن روی کار آمدن دولت

موقت در این کشور چهره جدیدی یافت. در شرایطی که دولت جدید این کشور تصور می‌کرد با خروج یانوکوویچ اوضاع تثبیت خواهد شد؛ خشم و ناراحتی مردم شرق اوکراین حوادث را به‌گونه دیگری رقم زد. از این رو دولت اوکراین ناگزیر شد انتخابات ریاست‌جمهوری این کشور را پیش از موعد مقرر (پاییز ۲۰۱۴)، در ۲۵ می برگزار کند. انتخابات اوکراین در شرایطی انجام پذیرفت که کشورهای اروپایی و آمریکا به درخواست دولت اوکراین حضور نظامی خود را در منطقه گسترش داده‌اند و بیش از پیش به تهدید روسیه پرداخته‌اند. این اقدامات به همراه تحریم‌های وضع شده بر ضد روسیه و زمزمه‌هایی مبنی بر احتمال حضور دائمی ناتو در شرق اروپا همگی موجب وخیم‌تر شدن اوضاع منطقه شده‌اند. شرایط حاضر می‌تواند منجر به تحولات گسترده‌ای در ساختارهای امنیتی جهان و حتی بحث پیرامون تغییر در ساختارهای نظام بین‌الملل شود. اما اینکه تا چه حد این تحولات امکان وقوع دارند موضوعی است که در نوشتار حاضر مورد بحث قرار خواهد گرفت. در عین حال نتایج داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی انتخاب پروشنکو و سناریوهای محتمل از دیگر مباحث مورد بررسی است.

معرفی نیروهای اصلی حاضر در صحنه سیاسی اوکراین

مهمترین نیروهای حزبی اوکراین در آستانه انتخابات عبارت بودند از: حزب مناطق؛ این حزب تا فوریه ۲۰۱۴ حزب حاکم شناخته می‌شد و تا همین اواخر بزرگترین فراکسیون در پارلمان اوکراین بود. از زمان برکناری یانوکوویچ شماری

از نمایندگان، این حزب را ترک کرده‌اند و بیشتر نمایندگان باقیمانده نیز حداقل فعلاً مایل یا قادر نیستند رهبر جدیدی برای حزب تعیین کنند.

حزب سرزمین پدری: حزب یولیا تیموشنکو. بعد از سقوط یانوکوویچ این حزب در پارلمان اوکراین مسلط شد و آرسنی یاتسنیوک رهبر سابق آن نخست‌وزیر دولت موقت شد و بسیاری از وزرا نیز از این حزب انتخاب شدند.

اتحاد دموکراتیک اوکراین برای اصلاحات:^۱ این حزب موسوم به «اودار» توسط قهرمان سنگین وزن بوکس جهان؛ ویتالی کلیچکو تأسیس شد. «اودار»؛ متکی به محبوبیت شخصی کلیچکو است. این حزب در دولت موقت هیچ نماینده‌ای نداشت.

حزب آزادی: حزبی که از ملی‌گرایی افراطی اوکراینی حمایت می‌کند. فعالان این حزب نقش مهمی در مبارزه با پلیس ضد شورش در اعتراضات «میدان» ایفا کردند. رهبر این حزب اولگ تیانیبوک است و اعضای این حزب نیز چند پست مهم در دولت موقت داشتند (Woehrel, 2014: 3).

انتخابات اوکراین و نگاه بازیگران خارجی

نتایج اولیه انتخابات ۲۵ ماه می اوکراین به پیروزی پیوتر پروشنکو با کسب بیش از ۵۵ درصد آرای شرکت‌کنندگان، به‌عنوان برنده دور اول انتخابات منجر شده است. «یولیا تیموشنکو» نخست‌وزیر سابق حتی نتوانست به او نزدیک شود و صاحب حدود ۱۲/۹ درصد آرا شد. مقام سوم نیز به «اولگ لیاشکو» سیاستمدار تندرو

1. UDAR

ملی‌گرا رسید. پروشنکو مورد حمایت ویتالی کلیچکو و حزب اودار بود که نقش مهمی در براندازی یانوکوویچ داشتند. کلیچکو یکی از سران مخالفان بود که قرارداد ۲۱ فوریه را با یانوکوویچ امضا کرد. پترو پروشنکو میلیاردر، سلطان شکلات نام دارد و صاحب کارخانه بزرگ شکلات‌سازی روشن^۱ است که به اعتبار ثروت یک میلیارد و ۶۰۰ میلیون دلاری خود قدرت زیادی در اوکراین دارد. وی از قدرت مالی و رسانه‌ای خود برای کمک به اعتراضات هواداران اتحادیه اروپا در اوکراین استفاده کرد که به سقوط ویکتور یانوکوویچ منجر شد. او یکی از بنیانگذاران حزب مناطق با گرایش راست میانه است که یانوکوویچ و وزیر اقتصاد وی به آن تعلق داشتند و گفته است روابط کیف و مسکو می‌تواند در طول سه ماه به سمت عادی شدن پیش رود و اظهار امیدواری کرد که بازارهای روسیه همچنان به روی کالاهای اوکراینی باز باشد (Itar Tass, 2014).

البته همه مردم اوکراین حق انتخاب واقعی نداشتند. با وجود تنوع ظاهری و وجود ۲۱ نامزد، هیچ یک از آنها نتوانست مبارزه انتخاباتی واقعی انجام دهد و به مناطق جنوب شرقی کشور برود تا با رأی‌دهندگان ملاقات کند و روشی عملی برای پایان دادن به جنگ داخلی در کشور ارائه کند. تیموشنکو نیز نتوانست به نامزد اول نزدیک شود و حتی دعوت وی به «تیرباران روس‌ها با سلاح اتمی» نیز کمکی به بهبود موقعیت نکرد. دو ویژگی انتخابات فعلی این بود که اولاً بودجه انتخاباتی نامزدها بسیار محدود بود؛ زیرا در شرایطی که برنده انتخابات مشخص بود و

نظرسنجی‌ها نیز دال بر این بود، (International Republican Institute, 2014) نیازی به هزینه کردن نبود. دوم اینکه رهبران مسابقه انتخاباتی از رأی‌دهندگان خواستند آرای خود را به سیاستمداران ناکام ندهند تا از دور دوم انتخابات اجتناب کنند. پروشنکو با استفاده از رسانه‌های گروهی نزدیک به خود با اشاره به وجود خطر خارجی بر یکپارچگی اضطراری داخلی تأکید می‌کرد و شعارهای عوام‌پسندی سر می‌داد.

دولت موقت اوکراین برای اینکه خود را متمایز و مشروع نشان دهد به سرعت انتخابات را برگزار کرد؛ به‌ویژه آنکه در دوره آنها بخشی از خاک کشور اوکراین جدا شده و بخش‌های دیگری نیز تمایل به جدایی دارند و این مسئولیت در تاریخ اوکراین برای دولت تورچینوف ثبت شد. بنابراین مقامات دولت موقت اوکراین مایل بودند هر چه سریع‌تر با توجه به تحولات احتمالی پیش رو مسئولیت را به پروشنکو بسپارند. روسیه ابتدا اعلام کرد نتایج چنین انتخاباتی را به رسمیت نمی‌شناسد. زیرا دولت اوکراین قادر به کنترل کامل تمام شهرهای کشور نیست و به‌دلیل برگزاری رفراندوم‌های متعدد و تولد دو جمهوری جدید (دونتسک و لوهانسک) در شرق این کشور شورش شده است. مقامات این دو جمهوری خودخوانده نیز اعلام کردند اجازه برگزاری انتخابات در این دو استان را نمی‌دهند، (The Independent, 2014) آنها به وعده خود عمل کردند. این درحالی است که در این مناطق حدود ۷ میلیون نفر زندگی می‌کنند. اما در نهایت ولادیمیر پوتین برگزاری انتخابات اوکراین را گامی در مسیر درست خواند و با وجود برخی مخالفت‌ها اعلام کرد که به نتایج انتخابات احترام

می‌گذارد. بعد از اعلام نتایج نیز روسیه آمادگی خود را برای مذاکره با اوکراین اعلام کرد.

مسکو معتقد بود اوکراین باید قبل از انتخابات ریاست‌جمهوری یک قانون اساسی جدید فدرال معرفی کند که به مناطق این کشور حقوق گسترده‌ای بدهد؛ امری که در کنفرانس ژنو نیز مورد بحث واقع شد. (Liber, 2014) روسیه در این انتخابات کاندیدای مورد علاقه‌ای نیز نداشت و با اینکه پروشنگو تمایلات روس‌ستیزانه نشان نداده است؛ اما در واقع روسیه تنها می‌خواهد قدرت مناطق افزایش یابد. به نظر می‌رسد مسکو با در نظر گرفتن اختلافات داخلی و رقابت الیگارش‌های اوکراین این کشور را یک کشور بالنسبه بی‌ثبات می‌داند و تجربه یانوکوویچ نیز نشان داده است که روسیه نمی‌تواند تنها بر روی گرایشات رؤسای‌جمهور و دولت‌های این کشور تکیه کند. بنابراین مایل است هر چه سریع‌تر زمینه‌های تدوین قانون اساسی جدید را فراهم کند. این درحالی است که پروشنگو قبل از انتخابات مخالفت خود را با فدرالیسم اعلام کرده و بعد از پیروزی نیز در راه‌حل‌های خود برای بحران اوکراین نامی از فدرالیسم نبرده است.

در مقابل، اروپا و آمریکا از برگزاری این انتخابات و نتایج آن کاملاً حمایت کردند. آنها روسیه را تهدید کردند که اگر مانع برگزاری انتخابات اوکراین شود تحریم‌های بیشتری بر علیه آن وضع می‌شود. این تهدیدات مخصوصاً در دیدار رئیس‌جمهور فرانسه و صدر اعظم آلمان مطرح شد تا نشان دهند که در صورت عدم عقب‌نشینی روسیه، اتحادیه اروپا (با وجود نیاز آلمان به انرژی روسیه) به صورت

یکپارچه در مقابل مسکو خواهد ایستاد. اگرچه این وضعیت تا حدی ناشی از تمایل غرب به روی کار آوردن دولتی متمایل به اروپا بود؛ اما به نظر می‌رسد اروپا حتی بیشتر از آمریکا این روش را تنها راه حل خروج از بحران فعلی می‌داند. به این ترتیب دولتی که روسیه آن را به عنوان دولت کودتا می‌شناسد کنار می‌رود و نیاز به تحریم‌های بیشتر نیست و امنیت انرژی اروپا هم موقتاً تأمین می‌شود.

نتیجه انتخابات و آینده داخلی اوکراین

جنبه دیگر انتخابات اوکراین بحث آرایش نیروها و گزینه‌های پیش روی مردم و احتمال تغییرات مثبت در وضعیت اوکراین و نیز خاتمه درگیری داخلی است. در مورد درگیری داخلی، پروشنگو بعد از مشخص شدن پیروزی‌اش از برنامه مذاکره همزمان برای ازسرگیری پیوستن این کشور به اتحادیه اروپا و همچنین مذاکره با پوتین جهت باز پس‌گیری کریمه خبر داد. وی اعلام کرد با عفو کسانی که دست به اسلحه برده اما تسلیم شده‌اند، موافق است. اما با تروریست‌ها مذاکره نمی‌کند. پروشنگو برای اثبات ادعای خود از دادن استقلال منطقه‌ای، به رسمیت شناختن زبان روسی و بررسی روند حقوقی اختیارات بودجه‌ای در مناطق شرق اوکراین خبر داد. اما تأکید کرد اوکراین فراندوم نامشروع و جدایی کریمه را به رسمیت نخواهد شناخت. او همچنین سفر به دونتسک را اولین برنامه خود بعد از به دست گرفتن رسمی قدرت اعلام کرد و دومین قدم را نیز دیدار با پوتین؛ همتای روس خود دانست. در عین حال در مورد تمایل وی برای مذاکره با اتحادیه اروپا باید در نظر گرفت که در داخل این

اتحادیه فعلاً کشورهای عضو، درگیر بحث اختلافات داخلی و قدرت گرفتن چپ‌ها و راست‌های افراطی هستند و با مطرح شدن زمره‌های خروج یونان از این اتحادیه (حتی اگر به واقعیت نپیوندد) سایر کشورهای اروپایی نسبت به وارد کردن اقتصاد و رشکسته‌ای مثل اوکراین به جمع خود با احتیاط برخورد خواهند کرد. این درحالی است که تحقق سایر وعده‌های وی نیز چندان قابل پیش‌بینی نیست. با این حال مشخص است که یا ارتش عملیات نظامی گسترده‌ای علیه شرق اوکراین به راه خواهد انداخت که این امر با واکنش روسیه مواجه خواهد شد و یا اینکه از طریق مذاکره با مخالفان و روسیه به راه حل جامعی خواهد رسید که حتی ممکن است نیازی به فدرالیزه کردن کشور نباشد.

در شرایط فعلی و بعد از انتخابات به چند دلیل ممکن است اوضاع اوکراین بدتر شود. اول اینکه این انتخابات پارلمان را تغییر نمی‌دهد و حال آنکه در پارلمان اختلافات عمیقی بین احزاب حاکم و اپوزیسیون وجود دارد. اعضای فعلی پارلمان از اکتبر ۲۰۱۲ نماینده هستند و انتخابات بعدی تا سال ۲۰۱۷ برگزار نخواهد شد. ولی رئیس‌جمهور جدید می‌تواند پارلمان را منحل و انتخابات جدید برگزار کند. در همین راستا، پروشنکو گفته تا پایان سال جاری این اقدام را خواهد کرد؛ البته بعد از اینکه به جنگ در شرق کشور پایان دهد.

موضوع دیگر رقابت پروشنکو با تیموشنکو موسوم به ملکه گازی است و این نشان از آن دارد که هیچ چیز در فضای سیاسی اوکراین عوض نشده است. هر دو سیاستمدار از گروهی هستند که الیگارش خوانده می‌شوند. این درحالی است که

بلوک یولیا تیموشنکو تاکنون هیچ انتخاباتی را نبرده است؛ اما در دولت موقت، دو پست ریاست‌جمهوری و نخست‌وزیری از آن حزب وی بوده است.

در دوره یانوکوویچ به‌موجب اصلاحات در قانون اساسی از قدرت رئیس‌جمهور کاسته و به قدرت پارلمان افزوده شد و بنابراین فعلاً پروشنکو قدرت را با آرسنی یاتسنیوک شریک است. این درحالی است که یولیا تیموشنکو از حزب نزدیک به یاتسنیوک در انتخابات اخیر شکست سختی خورد و مشخص شد که جایگاه آن در جامعه ضعیف است. (Balmforth and Macdonald, 2014) بنابراین احتمالاً برای پروشنکو مطلوب نیست که قدرت را با یاتسنیوک شریک شود و در پی حل سریع‌تر بحران کریمه و برگزاری انتخابات پارلمانی خواهد بود که این خود دور جدیدی از رقابت‌های داخلی را در پی خواهد داشت. البته سناریوی دیگری نیز وجود دارد و آن این است که پروشنکو فعلاً بخواد از نیروهای مؤثر در برکناری یانوکوویچ در دولت استفاده کند و یا از قبل به آنها وعده‌هایی داده باشد. در این صورت وی ممکن است از برخی چهره‌ها مثل تیموشنکو و دیمیتری یاروش استفاده کند.

مسئله مهم این است که در صورت عدم استفاده از این نیروها احتمال درگیری‌های مجدد داخلی برای قدرت در اوکراین وجود دارد. یولیا تیموشنکو از مهمترین چهره‌های انقلاب نارنجی سال ۲۰۰۴، در ماه فوریه و پس آزادی از زندان به عرصه سیاسی بازگشت. وی پس از بازگشت جنبش مقاومت در برابر تهاجم روسیه را به راه انداخت و اخیراً بعد از الحاق کریمه نیز مواضع افراطی اتخاذ کرده است. وی وعده الحاق به اتحادیه اروپا را مطرح کرده است. تیموشنکو گفت که اگر در انتخابات

پیروز نشود مبارزه سرسختانه‌ای را با الیگارش‌ها آغاز کرده و انقلاب سومی را به راه می‌اندازد. (Tétrault-Farber, 2014) دیمیتری یاروش نیز از ملی‌گرایان افراطی است که روسیه وی را تروریست می‌داند. وی رهبر حزب ملی‌گرای افراطی «پراوی سکتور» است که با استفاده از کوکتل مولوتوف در جریان اعتراضات میدان در جهت رادیکال شدن این اعتراضات گام برداشت. در مناطق هوادار روسیه اعضای این حزب فاشیست خوانده می‌شوند. وی اخیراً گفت که به هر قیمتی باید از برقراری دولت فدرالی در اوکراین جلوگیری کرد (ایرنا، ۱۳۹۳/۲/۲۸).

بنابراین اوکراین به گذشته برگشته و به جای مقامات قبلی، الیگارش‌هایی چون پروشنکو و افراد وابسته به او به قدرت رسیده‌اند. در حالی که دولت اوکراین ضعیف است، هر یک از تاجران و الیگارش‌ها ارتش‌های کوچک خود را تشکیل خواهند داد. درحال حاضر کسی که کی‌یف را کنترل می‌کند، مناطق کشور را کنترل نمی‌کند؛ آنجا فرماندهان و رؤسای جمهور محلی هستند و پروشنکو باید به چانه‌زنی سیاسی و اقتصادی با آنها بپردازد.

تأثیرات بین‌المللی انتخابات اوکراین

۱. تحول در نظام بین‌الملل

بحران اوکراین تحولات گسترده‌ای را در نظام بین‌الملل ایجاد کرده است که بخش عمده‌ای از آن ناشی از تحول در روابط روسیه و آمریکا است، زیرا تغییر قبلی در این نظام نیز با فروپاشی شوروی به‌عنوان یکی از دو ابرقدرت بعد از جنگ جهانی دوم رخ

داده بود. انتخابات اوکراین نیز می‌تواند به‌عنوان عاملی در جهت پیشرفت این تغییرات باشد. این انتخابات با عقب‌نشینی نسبی روسیه برگزار شد و مشکل حادی بر سر راه برگزاری آن پیش نیامد، اما با مشخص شدن نتایج، اکنون رفتار روسیه متفاوت خواهد بود. چنانچه پروشنکو به اصلاحات موردنظر روسیه تن ندهد احتمالاً این امر موجب تغییر در رفتار مسکو در سطح بین‌المللی و در روابط با آمریکا و غرب خواهد شد.

درواقع روسیه و آمریکا وارد مرحله رویارویی شده‌اند و روابط بین دو کشور تا حدی سازش‌ناپذیر شده است. در اوایل سال‌های دهه ۱۹۹۰ روسیه نسبت به بعضی شرایط منطقه‌ای و بین‌المللی اعتراض داشت. اما به دلیل ضعف، توان تغییر اوضاع را نداشت. بعد از آن روسیه با شدت بیشتری اعتراض می‌کرد؛ ولی همیشه برای خود راه‌های بازگشت به مواضع قبلی را باقی می‌گذاشت. این کشور در سال ۲۰۱۰ مناسبات خود را با غرب مورد بازنگری قرار داد، ولی مجدداً احساس کرد غرب توافقی را که با مدودف درباره سپر دفاع موشکی به عمل آورده نادیده گرفته و در حال ورود به حوزه نفوذ روسیه است و این برای روسیه خطر بزرگی است (Frolov, 2014). چنانچه غرب و مخصوصاً آمریکا عقب‌نشینی روسیه را به منزله ضعف تلقی کرده و در تلاش برای پیشروی به حوزه نفوذ آن باشند، ممکن است طرفین به این نتیجه برسند که در مورد روابط دوجانبه نمی‌توان کاری انجام داد و سطح روابط کاهش یابد. این احتمال وجود دارد که توجه آمریکا بیشتر به آسیای شرقی معطوف شود و روسیه نیز بیشتر به دنبال شرکای خارجی باشد که توسط آمریکا قابل جذب نباشند.

اما در مورد اتحادیه اروپا وضعیت تا حدی متفاوت است. روسیه به دلیل وابستگی‌های اقتصادی و سیاسی گسترده به اروپا ترجیح می‌دهد روابط خود را با این اتحادیه حفظ کند و در مقابل، اروپا نیز مایل نیست شریکی مانند روسیه را از دست بدهد. مسکو با اختصاص ۱۰ درصد از حجم تجاری اروپا به‌عنوان سومین شریک تجاری آن به شمار می‌رود و اتحادیه اروپا نیز در سال ۲۰۱۳ اولین شریک تجاری مسکو بوده است. درحال حاضر ۷۶ درصد واردات اتحادیه اروپا از روسیه مربوط به واردات انرژی شامل نفت و گاز است و عمده درآمد روسیه نیز از همین صادرات تأمین می‌شود. حتی دولت آلمان متهم به اهمال در همکاری با اتحادیه اروپا در بحران اوکراین شده است. این کشور به‌شدت تمایل دارد که از طریق سازمان امنیت و همکاری اروپا که هم روسیه و هم اوکراین عضو آن هستند بحران مزبور را حل کند (Irish Times, 2014).

۲. اقتصاد بین‌الملل

انتخابات اوکراین می‌تواند اقتصاد بین‌الملل را نیز تحت تأثیر قرار دهد. البته ابعاد این تأثیر چندان واضح نیست اما واقعیت آن است که دگرگونی‌های اوکراین از آنجا که به شدت با مسئله انرژی در جهان درهم تنیده است ممکن است آثار منفی بیشتری بر اقتصاد جهان بر جا بگذارد و این امر موجب شده همه طرف‌ها احتیاط بیشتری به خرج دهند. رئیس صندوق بین‌المللی پول گفت بحران اوکراین خطری برای اقتصاد جهانی است که ارزیابی گستردگی این خطر همچنان دشوار است. نمی‌توان پیش‌بینی

کرد که آیا خطر انتقال این بحران به دیگر کشورها وجود دارد یا نه؟ این صندوق همچنین برنامه کمک ۱۷ میلیارد دلاری به اوکراین را تصویب کرد.

برگزاری انتخابات اوکراین و همکاری روسیه مانع از تشدید تحریم‌ها و گسترش آن به بخش انرژی شد و این بر اقتصاد بین‌الملل تأثیر مثبتی خواهد داشت و مانع گسترش یک چالش سیاسی و اقتصادی در منطقه پسا شوروی خواهد شد، زیرا بحران اقتصادی ناشی از تحریم روسیه گریبان برخی از این کشورها را نیز خواهد گرفت. برای مثال قزاقستان بعد از روسیه دومین کشور تولیدکننده نفت در حوزه پسا شوروی است و از آنجا که عمده صادرات آن از طریق خطوط لوله روسیه است، با تحریم نفتی روسیه از سوی غرب این کشور نیز متضرر می‌شود. بنابراین از هم‌اکنون به دنبال فروش نفت از مسیرهای جایگزین است. تقویت اقتصاد روسیه نیز می‌تواند موجب تثبیت خرید کالا از آسیای مرکزی و نیز تثبیت وضعیت کارگران مهاجر این منطقه در روسیه شود (Nurshayeva and Afanasyeva, 2014) و (Solovyov, 2014).

حال با روی کار آمدن دولت جدید در اوکراین، غرب و اتحادیه اروپا چند راه پیش رو دارند: نخست اینکه با اعطای کمک‌های بیشتر و دور کردن این کشور از روسیه زمینه‌های حرکت آن به سمت اصلاحات اقتصادی را پدید آورند، اما مشکل اینجاست که روسیه بدون اصلاحات مورد نظر خود احتمالاً در برابر این روندها خواهد ایستاد و در بلندمدت تلاش می‌کند اوضاع را به سود خود تغییر دهد. امری که اروپا و آمریکا نیز از آن بی‌خبر نیستند. ضمن اینکه برخی معتقدند اتحادیه اروپا

اکنون مانند مسکو دریافته که در اوکراین همه سیاستمداران مشابهند و با گذشت ده سال از انقلاب نارنجی عزم جدی برای اصلاحات وجود ندارد. بنابراین با فروکش کردن بحران بعید است اروپا کمک‌های مالی مستقیم زیادی به این کشور ارائه نماید. احتمال کمک مالی بیشتر از سوی آمریکا به اوکراین وجود دارد؛ اما در مورد اروپا باید در نظر داشت که اولاً در انتخابات پارلمان اروپا که اخیراً برگزار شد آرای زیادی به نفع احزاب افراطی چپ و راست ریخته شد و این امر دولت‌ها را برای صرف هزینه در سایر کشورها و از جمله اوکراین با محدودیت مواجه می‌سازد. از سوی دیگر حزب آنجلا مرکل در این انتخابات در آلمان اکثریت آرا را کسب کرد و این امر قدرت دولت آلمان را در اتحادیه اروپا افزایش خواهد داد. به نظر می‌رسد با توجه به مخاطرات ناشی از تحریم روسیه برای اقتصاد آلمان، این کشور بیشتر به تلاش‌ها برای حل بحران اخیر با استفاده از مذاکره کمک کند.

راه حل دوم آن است که چنانچه وعده آن مطرح شده اتحادیه اروپا و آمریکا برای تغییر نظام قانون اساسی اوکراین در جهت فدرالیزه شدن به این کشور فشار آورند و به این ترتیب در بلندمدت اوکراین را به پل شرق و غرب تبدیل کنند. در همین حال نیز برای اعطای کمک مالی به این کشور بر اجرای اصلاحات پافشاری کنند. در غیر این صورت هرچند ممکن است با برگزاری انتخابات و حتی وعده‌های پرورشکو برای نزدیکی به روسیه بار دیگر جریان انرژی از روسیه به سمت اروپا سرازیر شود و بحران در اقتصاد بین‌المللی موقتاً خاتمه یابد؛ اما در بلندمدت مشخص نیست چه میزان ثبات مزبور تداوم داشته باشد.

۳. وضعیت روسیه

انتخابات اوکراین می‌تواند بر شرایط داخلی روسیه تأثیرگذار باشد. اگرچه منتقدان داخلی پوتین، تحلیلگران، رسانه‌ها و رهبران غربی انتقادهای گسترده‌ای نسبت به سیاست فعلی آن دارند، اما یک واقعیت را نباید نادیده گرفت و آن افزایش محبوبیت پوتین و حمایت داخلی از سیاست‌های وی در عرصه بین‌الملل است. مرکز نظرسنجی «لوادا» مارس سال جاری با انتشار یک نظرسنجی از افزایش محبوبیت پوتین در روسیه خبر داده و اعلام کرد که بیش از ۸۰ درصد کسانی که در این نظرسنجی شرکت کرده‌اند از عملکرد وی در قبال تحولات اوکراین رضایت دارند. این مؤسسه تحقیقاتی همچنین اعلام کرده که میزان محبوبیت حزب حاکم «روسیه متحد» نیز در چند ماه گذشته افزایش یافته و با ۵۶ درصد حمایت به بیشترین میزان محبوبیت در پنج سال اخیر دست یافته است (MacFarquhar, 2014).

حال که انتخابات اوکراین منجر به پیروزی کاندیدایی شده که لاقلاً تاکنون تمایلات افراطی ملی‌گرایانه‌ای بروز نداده است و حتی صحبت از بهبود مجدد روابط با روسیه و مذاکره با مخالفان کرده، این امر پیروزی بزرگی برای پوتین محسوب می‌شود. زیرا با وجود شکست اولیه در عرصه داخلی اوکراین، مسکو توانسته کریمه را به سرزمین خود ملحق کند و از پیروزی نامزدهای افراطی نیز جلوگیری کند. از طرفی چنانچه روسیه بتواند با متقاعد کردن دولت اوکراین به فدرالیسم تحولاتی در سیستم سیاسی کشور همسایه در راستای تأمین منافع خود ایجاد کند، شرایط به نفع مسکو خواهد بود. در مقابل چنانچه سیاست دولت جدید

اوکراین منجر به تحول مثبت در روابط با روسیه نشود، این کشور کماکان کریمه را در دست خواهد داشت و با شرایط فعلی اوکراین کنار خواهد آمد. در مقابل اروپا و آمریکا نیز بر سر کریمه وارد جنگ با اوکراین نخواهند شد و در این میان این اوکراین است که قسمتی از خاک خود را از دست داده است.

۴. گسترش ناتو به شرق

انتخابات اوکراین و نتایج آن احتمالاً توسعه ناتو به شرق را تقویت خواهد کرد. ناتو از سال‌ها قبل در اندیشه گسترش حوزه نفوذ خود تا نزدیک مرزهای روسیه بوده و اکنون بحران اوکراین موجب شده تا فرصتی مناسب برای تحقق این ایده به وجود آید. لهستان، رومانی و بسیاری دیگر از کشورهای شرق اروپا با گسترش بحران، از حضور ناتو در خاک خود حمایت می‌کنند و بسیاری از کشورهای غربی حضور روسیه را نوعی تهاجم آرام می‌دانند. ناتو دائماً تأکید می‌کند که تهدید جدیدی علیه اروپا در حال ظهور است و این اتحادیه باید از خواب بیدار شود. این سازمان می‌خواهد از افزایش هزینه‌های نظامی کشورها سود ببرد و برای رسیدن به این هدف نیاز به یک دشمن دارد. در حال حاضر این دشمن می‌تواند روسیه باشد (Жильцов, 2014). واقعیت این است که با توجه به مشکلات فعلی پیش روی اتحادیه اروپا به دنبال انتخابات اخیر پارلمان اروپا و حتی زمزمه خروج برخی از کشورها از این اتحادیه، یکی از راه‌حل‌های محتمل به خصوص برای آمریکا بزرگنمایی خطر روسیه است. ناتو سازمانی است که با قدرت آمریکا تأسیس شده و در شرایطی که

در دوره شوروی بسیاری از کشورهای کوچک اروپایی تأمین امنیت خود را به این سازمان واگذار کرده بودند، اکنون شکاف در اتحادیه اروپا زنگ خطری برای ناتو نیز خواهد بود. حتی اگر دولتی که در اوکراین بر سر کار می‌آید تن به فدرالیزه شدن مورد نظر روسیه دهد، باز هم سایر کشورهای منطقه مثل لهستان و کشورهای بالتیک (لتونی، لیتوانی و استونی) خواستار حضور ناتو در خاک خود خواهند شد و طرح سپر دفاع موشکی نیز در اروپا تقویت خواهد شد.

نتیجه‌گیری

بعید به نظر می‌رسد بحران اوکراین که به سرعت از سطح ملی به سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی گسترش یافت، در کوتاه‌مدت حل و فصل شود. اما دولت موقت اوکراین و اتحادیه اروپا امیدوارند این انتخابات بتواند تا حدی از دامنه بحران بکاهد و البته نتوانستند روسیه را قانع کنند که حداقل در برگزاری آن اخلاف ایجاد نکند. با این حال عقب‌نشینی موقت روسیه به معنی خاتمه بحران نیست. دو گزینه وجود دارد: به عنوان گزینه نخست ممکن است ارتش عملیات نظامی گسترده‌ای علیه جدایی‌طلبان شرق اوکراین به راه اندازد. ارتش اوکراین در روزهای اخیر به شدت تلاش کرده کنترل دونتسک را به دست آورد. این امر با واکنش روسیه مواجه خواهد شد، چنانچه روسیه با چراغ سبز آمریکا به اوکراین برای حمله به مناطق جدایی‌طلب مواجه شود ممکن است در چارچوب درگیری نظامی از خود واکنش نشان دهد، اما در غیر این صورت از اهرم گاز بر علیه کی‌یف استفاده خواهد کرد.

گزینه دوم آن است که دولت از طریق مذاکره با مخالفان و روسیه به راه حل جامعی برسد که حتی ممکن است بدون نیاز به فدرالیزه کردن کشور باشد. به نظر نمی‌رسد روسیه حاضر باشد کریمه را باز پس دهد؛ زیرا در شرایطی که دولت‌ها در اوکراین یکی پس از دیگری سرنگون می‌شوند، روسیه نمی‌تواند مطمئن باشد که به زودی پروشنکو با یک ملی‌گرای افراطی جایگزین نشود، اما احتمالاً برای برقراری ثبات در شرایط فعلی به دولت اوکراین کمک خواهد کرد تا به این ترتیب وضعیت کریمه را نیز برای خود تثبیت کند.

سیاست اوکراین بعد از استقلال نشان می‌دهد که ریشه مشکلات اوکراین در تلاش سیاستمداران برای تحمیل خواسته‌های خود بر کشور و عدم تمایل به تقسیم قدرت هم از سوی یانوکوویچ و هم از سوی تیموشنکو و همچنین فقدان درک ویژگی‌های شرق و غرب این کشور است و این خطر در آینده نزدیک دولت جدید را نیز تهدید می‌کند. بنابراین روسیه بر نقشه راه سازمان امنیت و همکاری اروپا و نیز اصلاحات قانون اساسی در اوکراین تأکید کرده و قصد دارد با فدرالیزه کردن اوکراین، مناطق حامی خود را همچنان تحت نفوذ داشته باشد؛ مانند آنچه در بوسنی و هرزگوین روی داد. اجرای سناریوی بوسنی در اوکراین به لحاظ منطقی به یک معاهده دیتون جدید نیاز دارد؛ معاهده‌ای که پس از مذاکرات قدرت‌های بزرگ به عنوان راه حل نهایی مطرح شود. براساس این معاهده، قدرت‌های جهانی به اوکراین قانون اساسی جدیدی را مطابق اهداف روسیه دیکته می‌کنند و این هدف ممکن است بسته به تصمیم اوکراین، بدون جنگ و یا بعد از جنگ محقق شود.

البته آمریکا و اروپا نیز با انتخابات اوکراین در معرض آزمایش قرار می‌گیرند. چنانچه این کشورها به اوکراین فشار آورده و در جهت اجرای توافق ژنو گام بردارند روسیه نیز ثبات در اوکراین را تضمین خواهد کرد. اما چنانچه از عقب‌نشینی روسیه برداشت ضعف کنند و بخواهند هر چه بیشتر به مرزهای روسیه نزدیک شوند و یا از ابزار تحریم استفاده کنند، بار دیگر منطقه مانند ده سال گذشته شاهد درگیری و جنگ خواهد بود.

منابع و مآخذ

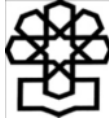
۱. بهشتی‌پور، حسن. آیا اروپا به سمت استقرار یک نظام نوین امنیتی پیش می‌رود؟ ۲۹ اسفندماه ۱۳۹۲، سایت پرس تی وی فارسی، <http://www.presstv.com/farsi/detail/1392/12/29/2051/europe/>
۲. نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری اوکراین خواستار آغاز جنگ پارتیزانی در کریمه شد، <http://www.irna.ir/fa/News/81167175/> ایرنا ۱۳۹۳/۲/۲۸
3. КАРТ-БЛАНШ. Киев везде ищет "руку Москвы", Сергей Сергеевич Жильцов, http://www.ng.ru/cis/2014-04-17/3_kartblansh.html, Независимая газета
4. Russia Revisits Its History to Nail Down Its Future, Neil MacFarquhar, May 11, 2014, http://www.nytimes.com/2014/05/12/world/europe/russia-revisits-its-history-to-nail-down-its-future.html?_r=0
5. Germany, France threaten Russia over Ukraine election, 10 May, 2014, <http://www.irishtimes.com/news/world/europe/germany-france-threaten-russia-over-ukraine-election-1.1791040>
6. Ukrainian presidential candidate Poroshenko claims Kiev will mend ties with Moscow fast, 15 May, 2014, <http://en.itar-tass.com/world/731682>
7. Ukraine Election the 'Lesser of Two Evils', Gabrielle Tétrault-Farber, 14

- May 2014, The Moscow Times, <http://www.themoscowtimes.com/news/article/ukraine-election-the-lesser-of-two-evils/500155.html>
8. New IRI Ukraine Poll: Opposition to Russian Military Intervention Strong Throughout the Country, Enthusiasm for Election is High, 24 April, 2014, International Republican Institute, <http://www.iri.org/news-events-press-center/news/new-iri-ukraine-poll-opposition-russian-military-intervention-strong-t>
  9. Why Ukraine's May 25 Election Is So Important, George O. Liber, 16 Apr. 2014, The Moscow Times, <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/why-ukraines-may-25-election-is-so-important/498185.html>
  10. Ukraine crisis: A country is born in Donetsk... but not for long, 13 May 2014, The Independent, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-a-country-is-born--after-a-vote-by-10063-per-cent-of-its-population-9359411.html>
  11. Blackmail Is a Bad Policy To Advance Russia's Interests, Vladimir Frolov, The Moscow Times, <http://www.themoscowtimes.com/opinion/article/blackmail-is-a-bad-policy-to-advance-russias-interests/499910.html>
  12. Kazakhstan nervous of tougher Russia/Ukraine oil sanctions, 8 Apr, 2014, Reuters, Raushan Nurshayeva and Alla Afanasyeva, <http://uk.reuters.com/article/2014/04/08/ukraine-crisis-kazakhstan-idUKL6N0N01G320140408>
  13. Ukraine crisis fallout threatens Caucasus, Central Asian economies – ADB, Dmitry Solovyov, 2 May, 2014, Reuters, <http://uk.reuters.com/article/2014/05/02/ukraine-crisis-centralasia-growth-idUKL6N0N01BE20140502>
  14. Ukraine agrees to talks on Moscow-backed plan for eastern regions, 14 May 2014, Shaun Walker, <http://www.theguardian.com/world/2014/may/14/ukraine-talks-moscow-plan-regions-osce>
  15. Gazprom says gas flows to Europe via Ukraine remain stable, 5 May, 2014, <http://www.reuters.com/article/2014/05/05/us-ukraine-crisis-gas-supply-idUSBREA4404220140505>
  16. How the Ukraine crisis ends, Henry A. Kissinger, 6 March 2014, Washington post, <http://www.washingtonpost.com/opinions/henry->

kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html

17. Ukraine: Current Issues and U.S. Policy, Steven Woehrel, 8 May, 2014, Congressional Research Service, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33460.pdf>
18. Ukrainians back Poroshenko to find way out of crisis, Richard Balmforth and Alastair Macdonald, Reuters, 25 May, 2014, <http://www.reuters.com/article/2014/05/25/us-ukraine-crisis-idUSBREA4M05420140525>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره ۵ مسلسل: ۱۳۷۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: انتخابات اوکراین؛ اهمیت و آثار داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: فاطمه عطری

ناظر علمی: مهدی امیری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. اوکراین

۲. روسیه

۳. پروشنکو

۴. انتخابات

۵. آمریکا

۶. اتحادیه اروپا

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۳/۱۲